

УДК 336.7

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Островська Н.С., Гриник В. Ю.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті досліджено особливості іноземного інвестування в Україні, проаналізовано динаміку залучення прямих інвестицій за останні роки, розглянуто структуру іноземних інвестицій в розрізі видів економічної діяльності. У роботі виділено основні країни-інвестори, а також досліджено проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності в Україні.

Ключові слова: інвестиційні вкладення, прямі інвестиції, капітал, інвестиційний клімат, іноземні інвестори.

Постановка проблеми. В умовах глобальної конкуренції роль прямих іноземних інвестицій полягає в залученні не лише необхідних обсягів капіталу, а й сучасних технологій, методів управління та висококваліфікованих менеджерів. Виграють країни, які активно долучаються до міжнародного науково-технічного та інформаційного обміну. Проблема інвестування досить гостро постає перед більшістю країн світу, для України вона також є надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми залучення іноземних інвестицій, зокрема прямих, у економіку країни висвітлено в працях багатьох вітчизняних вчених-економістів, серед них Т.В. Майорова, А.В. Череп, Р.П. Качур та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У працях перерахованих науковців та в інших дослідженнях, присвячених цій тематичі, не всі аспекти є достатньо вивченими. Дана тема дослідження є особливо актуальною у питаннях інвестиційної привабливості та фінансових можливостей вітчизняних інвесторів, що є однією із важливих умов стабільності економічної системи України.

Мета статті. Метою цієї роботи є детальний розгляд особливостей іноземного інвестування в Україні, проблем, пов'язаних із залученням прямих інвестицій у вітчизняну економіку.

Виклад основного матеріалу. Україна є державою, яка залучає іноземний капітал, адже володіє низкою факторів що підтверджують її інвестиційну привабливість: вигідне геополітичне розташування, високий рівень природно-ресурсної бази, дешева кваліфікована робоча сила, місткий споживчий ринок. Проте основна складність інвестиційних процесів на сучасному етапі трансформації вітчизняної економіки полягає, насамперед, у дуже обмежених можливостях щодо внутрішніх нагромаджень і неспроможності вітчизняних інвесторів повною мірою компенсувати брак капітальних вкладень для відновлення і підтримки економічного зростання.

Стан світової та вітчизняної інвестиційної діяльності відображає широкий спектр проблем. Основні з яких пов'язані зі зміною законодавства, механізмів інвестування, необґрунтованістю пріоритетних та стратегічних об'єктів і галузей економіки для вкладення інвестиційних коштів, і недостатньо чіткої роботи регулятивних інститутів як на національному, так і міжнародному рівнях.

Детальніше дане питання можна дослідити, розглянувши інвестиційні процеси в Україні, зокрема вплив прямих інвестицій на розвиток економіки.

За даними Держстату у 2016 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4 405,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3 763,7 млн. дол. США у 2015 році. Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2016 року становив 37 655,5 млн. дол. США. Розглянемо детальніше динаміку інвестицій на рисунку 1.

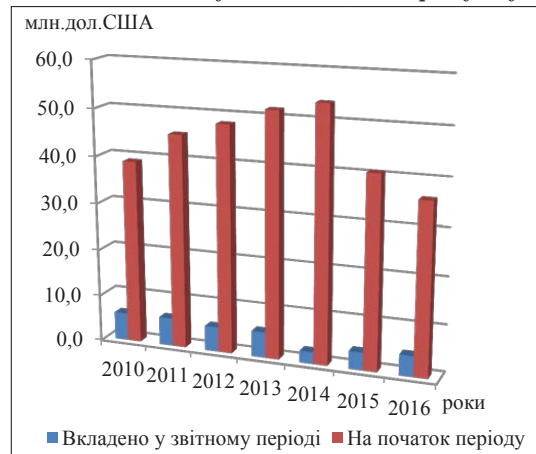

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій за 2010–2016 роки, млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [6]

Як бачимо, протягом 2010–2014 років обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій в економіку України збільшувався, проте обсяги річних вкладень не збільшувались. У 2014 році у зв'язку з погіршенням військової та економічної ситуації в країні сума прямих інвестицій зменшилась і становила 2,5 млрд. дол. США. проти 5,5 млрд. дол. США у 2013 році. У 2015–2016 роках обсяги річних вкладень збільшились, проте обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій зменшився і в 2016 році становив 36,2 млрд. дол. США проти 40,7 млрд. дол. США у 2015 та 53,7 млрд. дол. США у 2014 роках. На це значним чином вплинула несприятлива політична ситуація в країні, що призвело до погіршення її інвестиційної привабливості.

Інвестиції здебільшого спрямовуються в ті сфери, які є найбільш розвиненими. Для детальнішого розгляду впливу прямих інвестицій на економіку України проаналізуємо їх в розрізі видів економічної діяльності. Дані аналізу подано в табл. 1.

Як бачимо, найбільший обсяг інвестицій серед видів діяльності спрямований на розвиток про-

мисловості. За даними Держстату найбільшу частку серед інвестицій в промисловість України займають інвестиції в переробну промисловість, а саме в металургійне виробництво, виробництво харчових продуктів, пластмасових і гумових виробів. Це пов'язано із розвитком металургійної та хімічної промисловості на території України.

Проте протягом трьох останніх років спостерігається тенденція зменшення суми вкладів (від 12 419,4 млн. дол. США у 2014 до 9 550,2 млн. дол. США у 2016 роках). Це спричинено зменшенням суми вкладів в пріоритетні галузі промисловості.

Поступово збільшуються обсяги вкладів у фінансову та страхову діяльність (з 8 790,3 млн. дол. США у 2014 до 10,324,4 млн. дол. США у 2016 роках).

Попри несприятливе інвестиційне середовище в розвиток економіки Україникладають кошти Росія, Велика Британія, Кіпр та інші країни. Співвідношення інвестицій цих країн побачимо на рисунку 2.

Як бачимо, не зважаючи на політичні конфлікти між Україною і Росією, частка прямих інвестицій саме Російської Федерації є найбільшою в загальному їх обсязі і становить 37,8%. Серед інших країн відзначаються також Кіпр (9,7%), Велика Британія (9,2%).

Варто відзначити, що Україна теж є інвестором, проте масштаби українських вкладів є значно меншими, ніж масштаби іноземних вкладів

у вітчизняну економіку. Це можна побачити на порівнянні надходжень і вкладів інвестицій України за 2014–2016 роки, які подані в табл. 2.

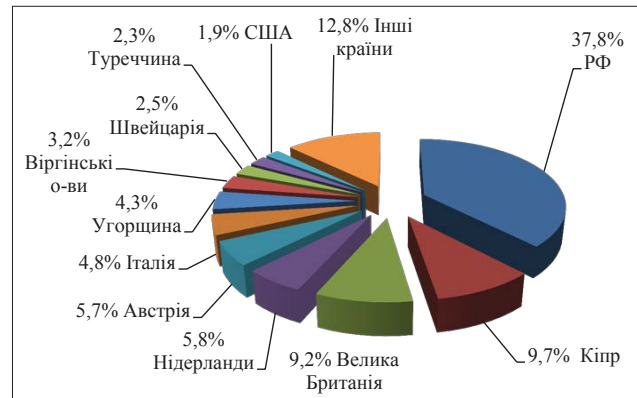

Рис. 2. Прямі інвестиції із країн світу в економіці України у 2016 році, %

Джерело: розроблено автором за даними [6]

Як бачимо, порівняно з обсягом вкладів у нашу економіку, українські інвестори здійснюють значно менше вкладів в інші країни, що може бути пов'язано з недостатністю коштів вітчизняних інвесторів або ж несприятливим інвестиційним кліматом інших країн.

Висновки і пропозиції. Для України необхідність залучення іноземних інвестицій обумовлена низкою причин:

Таблиця 1
Аналіз прямих інвестицій в економіці України за видами економічної діяльності

млн. дол. США

Вид діяльності	2014	2015	2016	Відх. 2015–2014	Відх. 2016–2015	Темп прир., % 2015–2014	Темп прир., % 2016–2015
Сільське, лісове та рибне господарство	617,0	502,2	500,1	-114,8	-2,1	-18,6	-0,4
Промисловість	12 419,4	9 893,6	9 550,2	-2 525,8	-343,4	-20,3	-3,5
Будівництво	1 301,9	1 104,1	1 074,4	-197,8	-29,7	-15,2	-2,7
Оптова та роздрібна торгівля	6 037,6	5 247,4	5 485,5	-790,2	238,1	-13,1	4,5
Транспорт	1 355,5	1 088,0	1 054,0	-267,5	-34,0	-19,7	-3,1
Тимчасове розміщення харчування	382,3	332,6	326,7	-49,7	-5,9	-13,0	-1,8
Інформація та телекомунікації	1 646,2	2 089,4	2 089,3	443,2	-0,1	26,9	0,0
Фінансова та страхова діяльність	8 790,3	8 382,0	10 324,4	-408,3	1 942,4	-4,6	23,2
Операції з нерухомим майном	3 979,4	3 882,1	3 670,6	-97,3	-211,5	-2,4	-5,4
Професійна та наукова діяльність	2 634,5	2 222,6	2 196,2	-411,9	-26,4	-15,6	-1,2

Джерело: розроблено автором за даними [6]

Таблиця 2
Аналіз прямих інвестицій в економіці України за 2014–2016 роки

млн. дол. США

Напрямок інвестицій	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Відх. 2015–2014	Відх. 2016–2015	Темп прир., % 2015–2014	Темп прир., % 2016–2015
Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України	2 451,70	3 763,70	4 405,80	1 312,00	642,10	53,5138883	17,06034
Вкладення прямих інвестицій з України в економіку країн світу	68	27,9	20,7	-40,1	-7,2	-58,970588	-25,80645

Джерело: розроблено автором за даними [6]

– відсутністю поповнення обмежених внутрішніх заощаджень і сприяння фінансуванню на мікрорівні, мезорівні та макрорівні;

– недостатнім обміном виробничим досвідом, виробничими та управлінськими технологіями, патентами, ліцензіями, ноу-хау;

– прагненням доступу українських підприємств за участю іноземного капіталу до зовнішніх ринків;

– перевагою прямих іноземних інвестицій, порівняно з портфельними інвестиціями та міжнародними кредитами, у більш стабільному та прогнозованому характері інвестування;

– відсутність державного захисту інвестицій – інвестори вимагають захисту своїх прав та інтересів у судах, підвищення ефективності судової системи, створенням системи контролю за ухваленням судами відверто неправових, рейдерських рішень;

– нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів;

– зменшення можливості реалізації продукції на внутрішньому ринку за рахунок низької купівельної спроможності значної частини населення;

– невисокий рівень розвитку інфраструктури, яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок України з іншими країнами [5, с. 9].

Прямі іноземні інвестиції, будучи довгостроковим «підживленням» економіки, є не тільки ключовою умовою модернізації національної економіки, а й чільним фактором її економічної безпеки. З огляду на це, подальше дослідження стану інвестиційної діяльності України є доволі важливим для економіки держави, що пов'язано з її інтеграційним курсом, який вона обрала.

Для стимулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці країни необхідно, щоб основні положення законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування не лише відповідали міжнародним нормам, а й виконувалися. Зарубіжний інвестор має сприйняти Україну як стабільну і передбачувану країну, а її економіку такою, де макроекономічна стабільність асоціюється з послі-

довним розвитком, включаючи зростаючі темпи виробництва, платоспроможний попит.

Основними напрямками вирішення проблем, які пов'язані із залученням іноземних інвестицій, є:

1) створення стабільної податкової системи, яка б забезпечувала достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів, ефективно функціонування економіки, створення умов для подальшого інтегрування України до світової економіки;

2) розвиток корпоративного управління повинен здійснюватися для поліпшення інвестиційного клімату і спрямовуватися на поступове наближення нормативно-правової бази з питань корпоративного управління до законодавства Європейського союзу;

3) стимулювання довгострокового банківського кредитування;

4) розвиток фондового ринку, забезпечення прозорості діяльності інститутів спільного інвестування;

5) запровадження спеціального режиму інвестування на територіях з несприятливими соціально-економічними умовами; залучення інвестицій у пріоритетні галузі виробництва;

6) впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування;

7) забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування;

8) розвиток інфраструктури;

9) надання додаткових пільг іноземному інвестору для заохочення його діяльності в Україні через прийняття окремих національних правових актів та інші [3, с. 252].

Перспективи подальших досліджень мають ґрунтуватися на аргументації потенціалу інвестиційної ємності України, особливо в інноваційній, інфраструктурній та виробничій сферах, формуванні недостатньо сприятливого інвестиційного клімату, розробці практичних рекомендацій щодо усунення бар'єрів на шляху залучення прямих іноземних інвестицій та створенні сприятливих умов ведення бізнесу, що передбачають зміни у сфері фіскального, митного, адміністративного регулювання, вдосконалення судової системи, подолання корупції та бюрократизму.

Список літератури:

1. Артаманова Г.В. Вплив прямих іноземних інвестицій на ефективність економічного розвитку / Г.В. Артаманова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 6. – С. 110–116.
2. Бондаренко Ю. Підвищення ефективності державного управління в інвестиційній діяльності / Ю. Бондаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 10. – С. 89–94.
3. Качур Р.П. Прямі іноземні інвестиції та їхній вплив на реальний сектор економіки України / Р.П. Качур // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2012. – Вип. 22.15. – С. 249–253.
4. Майорова Т.В. Активізація інвестиційного процесу в Україні: монографія / Т.В. Майорова, М.І. Діба, С.В. Онишко та ін.; за наук. Ред. М.І. Діби, Т.В. Майорової. – К.: КНЕУ, 2012. – 472 с.
5. Череп А.В. Інвестиційний клімат України і шляхи його покращення / А.В. Череп, О.В. Топчанюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 1. – С. 7–11.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Гриник В.Ю., Островская Н.С.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

ОСОБЕННОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ПРЯМЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье исследованы особенности иностранного инвестирования в Украину, проанализирована динамика привлечения прямых инвестиций за последние годы, рассмотрена структура иностранных инвестиций в разрезе видов экономической деятельности. В работе выделены основные страны-инвесторы, а также исследованы проблемы и перспективы развития инвестиционной деятельности в Украине.

Ключевые слова: инвестиционные вложения, прямые инвестиции, капитал, инвестиционный климат, иностранные инвесторы.

Hrynyk V.Y., Ostrovska N.S.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE FEATURES OF ATTRACTING DIRECT INVESTMENTS INTO THE ECONOMY OF UKRAINE

Summary

In the article the features of foreign investment are investigated, the dynamics of attracting direct investments in recent years is analyzed, the structure of foreign investments in terms of types of economic activity is examined. In this work the major investment countries are pointed out and also the problems and prospects of the development of investment activity are explored.

Keywords: investment injection, direct investment, capital, investment climate, foreign investors.